

Handleiding Intervisiemodel Beschermjassen

Sonja E.M. Vermunt
Augustus 2016

Inhoud

1. Inleiding	2
Wat is Beschermjassen.....	2
Voor wie is deze intervisie	2
Voorwaarden intervisiegroep	3
De roulerende facilitator of intervisor	3
De intervisiestructuur	4
Het Intervisiemodel Beschermjassen	4
2. Richtlijnen uitvoering Intervisiemodel “Beschermjassen”	5
Deel 1: Richtlijn voor het creëren van de transitionele ruimte	5
Deel 2: Richtlijn voor het reflecteren op eigen handelen	6
Deel 3: Richtlijn voor het oefenen met instrumenten en methoden van Beschermjassen	7
Deel 4: Richtlijn voor het afsluiten	8
Bijlage 1. Socratische Intervisie voor het intervisiemodel Beschermjassen	8
Bijlage 2 Instrumenten en Methodes Beschermjassen bij Intervisiemodel Beschermjassen	9

1. Inleiding

Het model voor intervisie met de concepten van “Beschermjassen” staat hieronder beschreven met richtlijnen voor de uitvoering. Voor het Intervisiemodel “Beschermjassen” bestaat geen protocol, want zoals passend bij “Beschermjassen” is er ruimte voor eigen rituelen, eigen structuren en keuze voor frequentie, inzet van instrumenten en methoden. De handleiding is er om intervisiegroepen te helpen bij het opzetten van het Intervisiemodel “Beschermjassen”. De handleiding is in eerste instantie voor jeugdwerkers zoals aangegeven in het Beroepsregister SKJ (Stichting Kwaliteitsregister Jeugd).

“Beschermjassen” is het inhoudelijke theoretisch uitgangspunt, de attitude en methodiek die in de intervisie toegepast worden. Dit houdt in dat professionals elkaar adviseren en feedback geven over het toepassen van Beschermjassen in het uitoefenen van hun functie zowel op casus niveau als op het eigen positioneren en functioneren.

Wat is Beschermjassen

“Beschermjassen” staat voor het inbedden en empoweren van mensen. Inbedden betekent mensen geborgenheid bieden of zich weer verbonden laten voelen met de eigen afkomst of cultuur. Empoweren gaat over de eigen krachtbronnen en het eigen oplossingsvermogen aanboren of versterken. Het model Beschermjassen bestaat uit a) een theoretisch gedeelte over in- en uitsluitingsmechanismen, familiesystemen, diversiteit en faseovergangen en b) een praktisch gedeelte over interculturele communicatie, verschillende methoden en instrumenten. Bij Beschermjassen staat centraal het creëren van de transculturele of transitionele ruimte, dat is een veilige ruimte waarin mensen elkaar echt kunnen ontmoeten. Het gedachtegoed van Kitlyn Tjin A Djie, vormgegeven in Beschermjassen, dient om bij te dragen aan veiligheid, continuïteit, intimiteit en ruimte voor diversiteit in zijn algemeenheid. De wens om iedereen de ruimte te geven haar/zijn eigen kracht te hervinden of in te zetten komt in alle facetten van het model Beschermjassen terug. Trainers, coaches, getrainden en belangstellenden: iedereen wordt de ruimte gelaten naar eigen inzicht de theorie van Beschermjassen vorm te geven. Bureau Beschermjassen blijft “Beschermjassen” voortdurend ontwikkelen en verhoudt zich daarbij altijd tot maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de recente vluchtelingenopvang. In het intervisiemodel Beschermjassen is de ruimte voor eigen kracht, eigen behoefte en ruimte terug te vinden.

Voor wie is deze intervisie

Het intervisiemodel Beschermjassen is ontwikkeld vanuit de gedachte dat een vorm van intervisie die gestoeld is op de attitude en kennis van Beschermjassen, de kennis van Beschermjassen kan helpen borgen en zelfs verspreiden in een organisatie. Het uitgangspunt was dat als er in de intervisiegroep in ieder geval een aantal mensen getraind zijn in Beschermjassen, andere deelnemers dat niet per se hoefden te zijn. Bij de pilot van het intervisiemodel is gebleken dat de deelnemers aan de intervisie er het meest van profiteren wanneer zij zich de theorie van Beschermjassen eigengemaakt hebben en instrumenten van

Beschermjassen kennen. Daarnaast is het aan te raden de intervisie te laten begeleiden door een intervisor die goed thuis is in de theorie en methoden van Beschermjassen.

Voorwaarden intervisiegroep SKJ

In Amsterdam moeten allen die vanuit hun professie in een Ouder- en Kindteam of een SamenDoen team werken met jeugdigen, kinderen en hun ouders, geregistreerd staan in een Beroepsregister voor de borging van de kwaliteit van het beroep. Voor de jeugdwerkers in Amsterdam gelden de regels van het SKJ: Stichting Kwaliteitsregister Jeugd, omdat het voornamelijk maatschappelijk werkers zijn. Voor psychologen en artsen bijvoorbeeld, geldt het BIG als Beroepsregister. De bedoeling van zo een kwaliteitsregister is dat een professional zich registreert en in vijf jaar activiteiten ontplooit die het bijblijven op het vakgebied en de professionele houding faciliteren. Voor zulke activiteiten krijgt de professional punten waarmee na vijf jaar de registratie bevestigd wordt middels een herregistratie in het kwaliteitsregister. Intervisie is een van de vereiste activiteiten van het Beroepsregister. Deelnemersaantal, duur en frequentie van intervisie worden in de meeste organisaties dus afgestemd op de eisen van het Beroepsregister.

Hieronder de richtlijnen van SKJ per november 2015:

Deelnemersaantal	duur	interval	Frequentie in 5 jaren	Punten per keer
4-5	90 min	Max 8 weken	20x	0,5
6-7	120 min	Max. 8 weken	20x	0,5
Max 8	150 min	Max. 8 weken	20x	0,5

Frequentie: Het is de bedoeling dat een bijeenkomst eens per twee maanden is, uitgezonderd vakantieperiodes.

Daarnaast kan er sprake zijn van begeleide intervisie of intercollegiale intervisie. Er mag in geen geval sprake zijn van een gezagsrelatie tussen deelnemers. Van de deelnemers wordt een reflectieverslag gevraagd na 4 bijeenkomsten dat naast een bewijs van deelname moet worden geupload bij het Beroepsregister.

Voor wat betreft kennis van Beschermjassen is minimaal een basistraining Beschermjassen aan te raden om de intervisie tot zijn recht te laten komen.

De roulerende facilitator of intervisor

Het borgen van kennis opgedaan in een training Beschermjassen is in een organisatie, maar ook voor Bureau Beschermjassen doel van intervisie. Het is derhalve belangrijk dat de intervisie een lerende omgeving is die gefaciliteerd wordt door een in de theorie en methode ervaren persoon. De in Beschermjassen ervaren facilitator of intervisor zorgt ervoor dat de intervisie congruent is met het toepassen van Beschermjassen. Met andere woorden: er wordt van de professionals verwacht dat zij Beschermjassen toepassen in de trajecten met cliënten en de intervisor zorgt er voor dat Beschermjassen wordt toegepast in de intervisie met de

deelnemers. In een intervisie groep kan men met elkaar afspreken dat de deelnemers roulerend optreden als facilitator, zijnde iemand die het proces in de groep leidt. De facilitator of intervisor kan zelf gebruik maken van instrumenten van Beschermjassen om te onderzoeken welke manier van het creëren van de transitionele ruimte of welke afsluiting bij haar of hem past en dit voorleggen aan de groep of hier sturend in zijn.

De intervisiestructuur

Bij Beschermjassen gaat het om het op eigen wijze toepassen van de concepten van Beschermjassen. Er is bewust gekozen voor een bewegende, flexibele en dynamische vorm: congruent met het model Beschermjassen.

Een vorm van intervisie die past bij Beschermjassen kan dan ook het beste een model zijn. Door te spreken van een intervisie-**model** en niet een intervisie-methode wordt uitgedrukt dat er ruimte is om componenten toe te voegen of qua volgorde te veranderen.

Het Intervisiemodel Beschermjassen

Het model voor intervisie met de concepten van “Beschermjassen” bestaat uit 4 componenten en ziet er als volgt uit:

- 1) Het creëren/ openen van een transitionele ruimte. Minimaal 30 minuten
De transitionele ruimte houdt in: elkaar ontmoeten in veiligheid, er zijn voor en met elkaar, in verbinding zijn met elkaar. Het is van belang oog te hebben voor in- en uitsluitingsmechanismen, interculturele verschillen en het komen tot eigen rituelen. Het woord transitie wordt in de ontwikkelingspsychologie gebruikt voor de fase waarin een kind de afwezigheid van moeder kan verdragen door een knuffel of lapje bij zich te hebben. Dat lapje dient als een soort anker van zekerheid en veiligheid. In het intervisiemodel “Beschermjassen” is de geborgenheid, veiligheid van de groep essentieel; het met elkaar afstemmen en besluiten veilig te zijn met elkaar, noemen we in het model “Beschermjassen” de transitionele ruimte.

- 2) Reflecteren op eigen handelen. Minimaal 30 minuten
Aan de hand van een casus (cliënt- of werkgerelateerd) waarbij gestimuleerd wordt “Beschermjassen” als gedachtegoed mee te nemen, wordt gereflecteerd op het eigen handelen van een professional.
Bij de ontwikkeling van het intervisiemodel “Beschermjassen” is een vorm van Socratische Intervisie gebruikt, waarbij deelnemers zich verplaatsen in de ingebrachte casus door aan te geven wat zij zouden voelen, denken en doen als het hun casus was en vanuit welke overtuiging zij zouden handelen. (*zie bijlage 1 voor een beschrijving Socratische Intervisie*). De Socratische Intervisie stelt de inbrenger in staat andere perspectieven toe te voegen aan het eigen perspectief, wat bij kan dragen aan eigen oplossingen of eigen kracht terugvinden of inzetten.
Deze component van het intervisie-model is in principe inwisselbaar voor elke vorm van casusbespreking of een andere vorm van reflectie op eigen handelen.

- 3) Instrumenten vanuit “Beschermjassen” inzetten. Minimaal **30 minuten**.
Hierbij wordt een instrument van “Beschermjassen” gebruikt zoals een genogram, tijdslijn of geografische verplaatsing om te reflecteren op eigen handelen of eigen overtuigingen. Het idee is dat de deelnemers vaardiger worden in het toepassen van de instrumenten van “Beschermjassen” en “aan den lijve “ ervaren dat “Beschermjassen” inzichten oplevert en/of nieuwe perspectieven opent. Er zit flexibiliteit in de keuze van instrument (of concept) en keuze in hoe te oefenen met het gekozen (concept of) instrument; in tweetallen, met de groep of individueel. (zie bijlage 2 voor een lijst met instrumenten en methoden van “Beschermjassen”).
- 4) Afsluiting **5 tot 10 minuten**
Het is belangrijk de intervisiebijeenkomst af te sluiten op een wijze die past bij de groep. Bijvoorbeeld door een oefening te doen samen.

2. Richtlijnen uitvoering Interviessimodel “Beschermjassen”

Besteed bij de start van een intervisiegroep aandacht aan “Beschermjassen”. Iedereen die getraind is in Beschermjassen heeft het boek “Beschermjassen, transculturele hulp aan families” gekregen. Bij de voorbereiding van een intervisiebijeenkomst kan huiswerk gegeven worden in de vorm van het opfrissen van de theorie of een instrument. Indien er een intervisor is kan deze ook zelf een onderdeel van de theorie of het gebruik van een instrument samenvatten of aanhalen. Dit zorgt ervoor dat de groep “Beschermjassen” meer verankert. Een andere aanbeveling is om tijdens de eerste bijeenkomst het familieverhalenspel van Judith Limahelu zoals ontwikkelt door Judith Limahelu (zie www.familieverhalenspel.nl) te spelen. Dit is een goede oefening om de transitionele ruimte met elkaar te creëren

Deel 1: Richtlijn voor het creëren van de transitionele ruimte

De eerste component van het intervisiemodel Beschermjassen is het creëren/ betreden van een transitionele ruimte.

Het doel van de transitionele ruimte is het creëren van veiligheid en geborgenheid in de intervisiegroep; elkaar ontmoeten in veiligheid, er zijn voor en met elkaar, in verbinding zijn met elkaar.

Deze component duurt **30 minuten** in een groep van 4-5 deelnemers, **40 minuten** in een groep van 6-7 deelnemers en **50 minuten** in een groep van 8 deelnemers.

Iedere groep ontwikkelt eventueel met intervisor of facilitator eigen rituelen om de transitionele ruimte te creëren met elkaar. Een opleiding en vaardigheid in “Beschermjassen” zijn aan te raden om deze belangrijke vorm van elkaar ontmoeten te faciliteren. Het is van belang oog te hebben voor in- en uitsluitingsmechanismen, interculturele verschillen en het komen tot eigen rituelen. Zorg voor een ritueel, zorg ervoor dat iedereen er mag zijn en aandacht en ruimte krijgt.

Voorbeelden van openingsrituelen:

Het openen van de transitionele ruimte kan bijvoorbeeld door in een kring te gaan zitten, de deelnemers uit te nodigen en middels een klankschaal de aandacht te focussen op de bijeenkomst en de start.

Het creëren van de transitionele ruimte raakt aan open staan voor elkaar, aandacht hebben voor elkaar. Samen gaan staan en “aarden” door als intervisor de deelnemers uit te nodigen te gaan staan, de ogen te sluiten, de voeten goed neer te zetten en jezelf te voelen staan is een manier om te starten.

Een andere manier van de transitionele ruimte openen is samen een kopje thee of koffie te drinken en iedereen uit te nodigen te vertellen wat hem of haar nu bezig houdt. Maak de afspraak dat iedereen aan bod mag komen en bewaak die afspraak ook.

Wanneer een intervisiegroep gaat starten met deelnemers en een intervisor die elkaar niet kennen is het aan te raden de eerste bijeenkomst uitgebreid kennis te maken met elkaar en elkaars familiale, culturele en historische bagage. Bijvoorbeeld met het familieverhalenspel.

Deel 2: Richtlijn voor het reflecteren op eigen handelen

De tweede component van het intervisiemodel Beschermjassen is het Reflecteren op eigen handelen aan de hand van een casus (cliënt- of werkgerelateerd) waarbij gestimuleerd wordt “Beschermjassen” als gedachtegoed in te zetten.

Het doel van reflecteren op eigen handelen is het toevoegen van meerdere perspectieven aan het eigen perspectief of kennis nemen van andere perspectieven, het stilstaan bij het eigen handelen en dat toetsen aan de handwijze van collega's en de kenmerken van professionaliteit van de dienst- of hulpverlener zoals methoden, theorieën, werkprocessen en inzichten met elkaar delen, bij elkaar herkennen en versterken.

Deze component duurt **30 minuten** in een groep van 4-5 deelnemers, **40 minuten** in een groep van 6-7 deelnemers en **50 minuten** in een groep van 8 deelnemers.

De werkwijze bij het reflecteren op eigen handelen is aan de hand van een casus of situatie andere perspectieven ter tafel laten komen. Vanuit het gedachtegoed van “Beschermjassen” bieden de perspectieven van anderen de gelegenheid aan de inbrenger om te komen tot oplossingen of om versterkt te worden in de gekozen werk- of denkrichting.

Het onderscheid tussen casuïstiekbespreking en intervisie loopt vaker door elkaar en met behulp van methode en structuur wordt het verschil bewaakt. Wanneer bij intervisie het reflecteren op eigen handelen centraal staat, kan een casus heel goed dienen als middel om tot reflectie en perspectiefuitbreiding te komen. In de pilot is gekozen voor socratische intervisie (zie bijlage 1) zoals vormgegeven door Katja van der Elst(filosoof). Doordat iedere deelnemer zich verplaatst in de casus van de inbrenger, ontstaat er een palet aan perspectieven. De stemmen van de intervisie deelnemers krijgen vorm door ieders eigen geschiedenis, sexe, ervaring en afkomst en leveren hoogstwaarschijnlijk verschillende perspectieven op, die de inbrenger kan benutten door deze over te nemen of door geïnspireerd te raken en zelf een ander perspectief te vinden.

Een andere manier van reflecteren op eigen handelen kan gefaciliteerd worden door een instrument of methode van Beschermjassen centraal te stellen. Iedere deelnemer kan inbrengen hoe zij/hij deze kan toepassen in een casus. Bijvoorbeeld: Hoe kan je het gebruik van een tijdslijn toepassen in een casus of hoe heb jij een genogram gebruikt in een recente casus.

Deze component van het intervisie model is in principe inwisselbaar voor een andere vorm van casusbespreking zolang de methode de inbrenger perspectieven, of inzicht biedt of empowert.

Deel 3: Richtlijn voor het oefenen met instrumenten en methoden van Beschermjassen

De derde component van het intervisiemodel Beschermjassen is het oefenen met instrumenten en methoden vanuit Beschermjassen

Deze component duurt **30 minuten** in een groep van 4-5 deelnemers, **40 minuten** in een groep van 6-7 deelnemers en **50 minuten** in een groep van 8 deelnemers.

Het doel van dit onderdeel is dat de groepsleden vaardiger worden in het toepassen van de instrumenten en methoden en dat ze zelf blijven ervaren wat de impact van “Beschermjassen” is. Het verschil tussen reflecteren op eigen handelen en oefenen met de instrumenten en methoden van Beschermjassen is dat bij het eerste het **handelen** van de professional centraal staat en bij het tweede de **eigen ervaring** met het instrument/methode.

De instrumenten/ methoden van Beschermjassen zijn oefeningen en hulpmiddelen, die gebruikt kunnen worden om in het gesprek met de cliënt(en) de vraag of het probleem en de oplossingsrichtingen te verhelderen, meer inzicht te geven en de eigen hulpbronnen aan te boren of te versterken. Bijvoorbeeld een genogram kan gebruikt worden om patronen in gedrag in een familie te ontdekken, of een geografische verplaatsing kan helpen verdriet van verhuizingen of juist niet verhuisd zijn naar de oppervlakte te halen. De kracht van intervisiemodel “Beschermjassen” is dat de instrumenten die bij cliënten toegepast worden, eveneens effectief zijn wanneer zij in de intervisie door de hulpverleners toegepast cq ervaren worden.

Bovendien worden de deelnemers vaardiger in het toepassen van de instrumenten van “Beschermjassen” en ervaringsdeskundige door aan den lijve te ervaren dat “Beschermjassen” inzichten oplevert en/ of nieuwe perspectieven opent.

Kies met elkaar een thema of onderwerp, of spreek af dat iedere keer iemand een thema kan inbrengen om te onderzoeken, te verhelderen met behulp van instrumenten en methoden passend bij “Beschermjassen”.

Kies met elkaar een instrument of methode om mee aan de slag te gaan. Het doel is om het verhaal achter het handelen en denken omtrent een thema, naar voren te halen en te faciliteren zodat de inbrenger inzicht en of ruimte in de casus of eigen situatie krijgt.

Bijvoorbeeld: collega's voelen zich erg verantwoordelijk voor de cliënten in een casus. De deelnemers kunnen in tweetallen onderzoeken aan de hand van hun eigen genogrammen of zij dit in hun familie als patroon kunnen zien en zo inzicht krijgen in waar hun super verantwoordelijkheidsgevoel vandaan komt.

Voorbeeld twee: deelnemers hebben nog veel last van de transformatie van het zorgstelsel in Amsterdam. Zij werken nu vrij solitair in een wijk zonder kantoorfaciliteiten. Met behulp van de rite de passage kunnen zij onderzoeken wat zij in dit rouwproces mee willen nemen uit de oude situatie en waar de ruimte zit voor creativiteit en vernieuwing.

Deel 4: Richtlijn voor het afsluiten

De vierde component van het intervisiemodel Beschermjassen het afsluiten van de bijeenkomst

Deze component duurt ongeveer **5 minuten** tot **10 minuten**.

Het doel van dit onderdeel is de bijeenkomst goed afsluiten met elkaar.

Sluit de intervisie af op een wijze die past bij de groep. De ene groep wil een rondje evalueren, de andere groep doet misschien een afsluitende oefening, zoals in een kring staan, elkaar bij de hand houden, dan met de linkerhand naar het hart in gedachten nemen wat je wilt meenemen van de intervisie en met de rechterhand in gedachten wegwerpen wat je niet wil behouden. De afsluiting wordt door de groep en eventuele intervisor samen vorm gegeven.

Bijlage 1. Socratische Intervisie voor het intervisiemodel Beschermjassen

Gebaseerd op de socratische intervisie zoals uitgewerkt door Katja van der Elst

1. Iedereen vertelt in een paar zinnen een casus die hem of haar bezig houdt. Vervolgens wordt er gezamenlijk gekozen voor 1 casus om op te reflecteren
2. De casusgever licht de casus toe. Hij/zij richt zich met name op relevante externe factoren als: feiten, omstandigheden en wat hij precies wel/niet gedaan heeft. Niet al te uitgebreid of omstandig maar wel zodanig dat de deelnemers voldoende informatie krijgen om zich te kunnen verplaatsen in de casus als was het hun casus.
3. Daarna stellen de overige deelnemers vragen. (Let op: open vragen en geen standpunten of oordelen met een vraagteken er achter.) De vragen kunnen (ook) gaan over de gevoelens, de beweegredenen en de gedachten van de casusinbrenger op bepaalde momenten. Dat past bij het met elkaar in een veilige ruimte/ de transitionele ruimte te zijn. Spreek van te voren af hoeveel tijd er aan de verhelderingsfase wordt besteed. (10 minuten)

4. Na de verhelderingsronde neemt iedereen even de tijd om zich oprecht te verplaatsen in de situatie van de casusgever. Wat zou jij:
 - a. voelen
 - b. denken
 - c. doen
 - d. waarom zou je dat zo doen. (Op basis van welk standpunt, welke overtuiging of 'regel'. Ik zou voelen, denken en doen omdat/want.....)
Schrijf dat beknopt op. Iedereen leest zijn verplaatsing voor waardoor de inbreng verschillende stemmen /perspectieven aangeboden krijgt.
5. De casusgever kan kort reflecteren op de verplaatsingen, maar dat hoeft niet. Wat was interessant, wat neemt hij/zij mee, etc. ... De gespreksleider of deelnemers kunnen vragen of de casusgever hiermee verder kan of nog verder op de casus in zou willen gaan.

Bijlage 2 Instrumenten en Methoden Beschermjassen bij Intervisiemodel Beschermjassen

Een aantal Instrumenten en methoden passend bij Beschermjassen

Genogram: een gestructureerde weergave van de familieverhoudingen van een persoon. Dit instrument kan onder andere het vertellen van iemands verhaal ondersteunen en kan helpen patronen en verbanden in families te herkennen en bespreken. In het boek *Beschermjassen, transculturele hulp aan families* geschreven door Kitlyn Tjin A Djie en Irene Zwaan wordt dit instrument beschreven.

Tijds- of levenslijn: dit is een manier om de chronologie in iemands leven qua gebeurtenissen in beeld te brengen. Kan ook gebruikt worden om de geschiedenis van een organisatie op een lijn uit te zetten.

Heilige huisjes: ieder mens heeft zijn eigen heilige huisjes, zijn eigen gevoeligheden. Het is goed om je bewust te zijn van deze gevoeligheden. Kennis hebben van je eigen gevoeligheden kan botsingen, wrijvingen of disharmonie verklaren en misschien helpt het bespreekbaar maken de relatie of het gesprek op een positieve manier.

Eettafel oefening: is een oefening waarbij gevraagd wordt naar de eetsituatie van de ander in de basisschool periode. Het is een manier om informatie uit te wisselen over rituelen en gebruiken die per persoon kunnen verschillen. In het boek *De Familieziel* geschreven door Kitlyn Tjin A Djie en Irene Zwaan wordt deze oefening beschreven.

De steloefening: is een oefening waarbij stoelen gebruikt worden om een plek te geven aan de stemmen van andere perspectieven/ personen die betrokken zijn of kunnen worden in een casus of bij een probleem/belemmering.

Geografische verplaatsing: deze oefening faciliteert het ophalen van de eventuele impact van verhuizingen op een persoon maar ook de kracht en de eigen flexibiliteit die een persoon

heeft ingezet bij deze veranderingen in haar/zijn leven. In het boek *De Familieziel* komt deze oefening aan de orde.

Het Familieverhalenspel: is een kwartet spel ontwikkeld door Judith Limahelu, dat gebruikt kan worden om vragen aan elkaar te stellen over de familiegeschiedenis. Op de website familieverhalenspel.nl is meer informatie over dit instrument te vinden.

Checklist TOPOI (Taal, Ordening, Perspectief, Organisatie, Inzet) staat beschreven in *Beschermjassen, transculturele hulp aan families* en helpt de interculturele communicatie in kaart te brengen, te evalueren en te onderzoeken.

Rite de Passage is een manier om levensfaseovergangen of faseveranderingen in beeld te brengen en deze eventueel te begeleiden. Het gaat over de oude situatie, de tussenfase en de nieuwe situatie en eventuele rituelen die mensen hierbij gebruiken. In de basistraining *Beschermjassen* wordt hier aandacht aan besteed.

Contextuele vragen: een manier van vragen stellen die niet op het ik”gericht zijn maar op het systeem van de verteller. Op deze wijze kan het vertellen van het verhaal gefaciliteerd worden. In *Beschermjassen, transculturele hulp aan families* wordt dit nader uitgelegd.

Het gebruik van deze methoden/instrumenten faciliteert:

- a. Het kennen van de eigen achtergrond
- b. Het kennen van de ander
- c. Het ontdekken/bespreekbaar maken van gevoeligheden en
- d. Het wisselen van perspectief

Opmerkingen:

1) voor een uitleg van de instrumenten en methode is het boek *Beschermjassen, transculturele hulp aan families* te raadplegen evenals het boek *De Familieziel*, beide geschreven door Kitlyn Tjin A Djie en Irene Zwaan.

2) Het toepassen van deze instrumenten past bij hulp- en dienstverleners die getraind zijn in *Beschermjassen*. In de training komen de meeste instrumenten aan bod.

====